

Dkt. Elaine Phillips, Utangulizi wa Masomo ya Biblia, Kipindi cha 1, Utangulizi wa Jiografia ya Kihistoria

© 2024 Elaine Phillips na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dkt. Elaine Phillips katika mafundisho yake kuhusu Utangulizi wa Masomo ya Biblia. Hii ni kipindi cha 1, Utangulizi wa Jiografia ya Kihistoria.

Tunaanza somo letu kuhusu Jiografia ya Biblia leo na tuna mihadhara takriban 12 ambayo itatolewa baadaye.

La kwanza litakuwa Utangulizi, kama unavyoona. Kwa hivyo kwa kuanza, tutafika kwenye picha hiyo iliyo upande wa kulia baada ya muda mfupi, ambayo itaonekana baadaye. Lakini kwanza tuna swali la utangulizi kwetu wenyewe na linajieleza hivi.

Huenda ikakushangaza kidogo. Yoshua 15, Sina uhakika ni wangapi kati yenu wamesoma Yoshua 15 hivi karibuni, lakini ni mistari 64 iliyojitolea kwa yafuatayo, na nitasoma sehemu ndogo tu yake ili kukupa maana kuhusu kwa nini hili linaweza kuwa swali la changamoto kidogo.

Kwa hivyo tunaendelea. Yoshua 15 ni Mgawo kwa kabila la Yuda, ukoo kwa ukoo, ulienea hadi eneo la Edomu.

Mpaka wao wa kusini unaanzia ghuba na kisha unaendelea kuelezea mpaka mzima wa kusini. Mpaka wa mashariki unaoelezwa ni Bahari ya Chumvi. Mpaka wa kaskazini, kwa kirefu, unaelezwa mpaka wa kaskazini.

Mpaka wa magharibi ni ufuo wa Bahari ya Mediterania. Kisha inaendelea kwa sehemu yote iliyobaki ya sura hiyo, ambayo, kama nilivyosema, ni ndefu, kuelezea na kuorodhesha miji yote iliyo katika kabila la Yuda. Na unaweza kutaka kujiuliza, kwa nini maelezo haya yote? Kwa nini wanajiografia wanaipenda? Naam, wanaipenda kwa sababu ya majina yote ya maeneo, lakini wanafunzi wa Biblia wanaweza kuipenda pia.

Na wacha nipendekeze angalau sababu mbili kwa nini, na hiyo itakuwa swali letu la utangulizi na jibu kwa sehemu yetu nzima kuhusu jiografia ya kihistoria. Kumbuka tu kwamba Waisraeli walipokuwa wakiingia katika nchi hii ya ahadi, ndivyo ilivyokuwa hasa: nchi ya ahadi. Na Mungu alikuwa amempa Ibrahimu ahadi.

Hiyo ni muda mrefu kabla ya hili, lakini hapa tunaona wakati kamili wa Mungu, ahadi yake, na ahadi yake ya agano ikitimizwa. Wanaingia katika nchi, na si kitu cha ajabu tu. Hizi ni sehemu.

Kabila la Yuda lina mipaka. Lina miji ambayo ni muhimu. Ahadi, kama nilivyosema, inatimizwa.

Yoshua 15 ni onyesho bora sana la uaminifu wa Mungu kwa watu wake. Zaidi ya hayo, kuna jambo moja zaidi linaloendelea. Hili ni kabila la Yuda.

Hilo litakuwa muhimu kwa sababu mbalimbali tunapofikiria kuhusu nafasi ya Yuda na ukoo wa Yuda unaopitia milenia. Kwa hivyo kumbuka hilo tunapoendelea.

Jiografia ni ya ajabu. Sasa, ninahitaji kuanza na fasili fulani, kwanza kabisa. Kwa hivyo, fasili zitasaidiwa kidogo kwa kuangalia ramani, ambayo tunayo hapa.

Unaweza kuiona. Ina Bahari ya Mediterania na Jangwa la Arabia. Ina mistari nyekundu kila mahali.

Na hilo litaunda kinachoendelea kwetu tunapofikiria kuhusu taaluma yetu ya jiografia ya kihistoria. Jiografia, kwanza kabisa, ni rahisi, na hizi ni fasili rahisi sana, kwa njia, ni utafiti wa ardhi. Kama mmoja wa walimu wangu wa jiografia alivyosema, ni ubao wa kuchezea ambapo mambo haya yote hufanyika.

Ni kipimo chetu cha anga, na tutasema mengi zaidi kuhusu jinsi yote yanavyofanya kazi baada ya muda mfupi. Historia, ikiwa tunazungumzia taaluma hizi mbili zinazoungana katika jiografia ya kihistoria, tena, ufafanuzi rahisi sana, lakini utakaotusaidia kwa sasa. Ni mfululizo wa matukio.

Kwa maneno mengine, huu ndio mwelekeo wetu wa muda unaoendelea. Kwa hivyo ni mwelekeo wa anga, mwelekeo wa muda. Na mambo hayo unayoyaona yakitokea kwenye ramani hiyo yanaonyesha baadhi ya yale yatakayotokea katika suala la jinsi watu wanavyoishi, jinsi wanavyosafiri, n.k., n.k.

Tutafanya mengi zaidi na hilo baada ya muda mfupi. Huenda kukawa na maswali kuhusu kwa nini tutumie kitengo kizima kwenye jiografia. Kwa nini tugawanye ardhi hii sana? Naam, haya ndiyo tunayoanza nayo. Jiografia inaunda wapi na jinsi tunavyoishi sote.

Kwa hivyo unaweza kusoma haya vizuri kama niwezavyo. Jiografia imeundwa na utafiti wa maji. Tunahitaji maji ili kuishi.

Imeundwa na mandhari ya nchi, iwe kuna milima, iwe kuna mabonde, iwe ni jangwa, au ikiwa imepambwa vizuri na nyasi na miti ya kijani kibichi na kadhalika na kadhalika. Haya yote yanaathiri jinsi tunavyoishi. Ukitaka kuirudisha katika mazingira yetu maalum hapa, tunaona kwamba mtindo huu wa maisha wa watu walioko, kwa mfano, pwani ya mashariki ya Marekani, ambapo ardhi ni tambarare, ambapo kuna jiji kuu kutoka Boston, hadi Washington, DC na kwingineko, huo ni mtindo tofauti wa

maisha ambao umeundwa wakati huo kutoka kwa watu wanaoishi milimani, kwa mfano, au wanaoishi Midwest.

Na kuna tamaduni zinazohusika na hilo. Kwa hivyo, ili tu kurudia, jiografia inatuumba sisi ni nani na jinsi tunavyoishi na kinachoendelea katika maisha yetu. Tukitaka kurudisha hili kwenye jiografia ya Biblia na kuiongeza tu kile ambacho nimekisema, tunapata uelewa mkubwa zaidi wa mahali ambapo Mungu alichagua kuwaweka watu wake.

Kwa sababu, bila shaka, nchi hii si nchi yoyote ya zamani tu. Na hiyo ndiyo tutakayochunguza. Mahali ambapo Mungu alichagua kuwapanda watu wake ni muhimu sana katika suala la kuwa uwanja wa majaribio ya imani.

Hilo ni neno nitakalolitumia mara kwa mara. Utaliona kwenye skrini. Sio neno langu.

Kwa kweli ni moja ambayo ilibuniwa na mwalimu niliyemtaja muda mfupi uliopita, Jim Monson. Na imetumika kote ulimwenguni kwa sababu ni kweli. Jiografia ya Biblia inatusaidia kuelewa uwanja wa majaribio wa imani ya Mungu kwa watu wake.

Basi, ili tu kufafanua hili kidogo, tunapoanza kusoma historia na kuweka historia, maendeleo ya matukio haya, kwenye ubao wa kuigiza, katika eneo la anga, tunajua kwamba kuna masomo ambayo tunaweza kujifunza kutokana na hilo. Na kwa hivyo, ili tu kurudia nilichonacho, hakuna dini ambayo imetengana na matukio ya kihistoria ambayo huunda tamaduni ambazo imezaliwa. Paulo atasisitiza hili atakapofundisha katika 1 Wakorintho 10.

Anatukumbusha mambo yote yaliyowapata watu wa Mungu na Israeli, jinsi alivyowavusha baharini, jinsi alivyowapa maji, na jinsi alivyowapa mana. Kisha anazungumzia mambo waliyofanya, ambayo mengi hayakuwa mfano halisi. Lakini anasema mambo hayo yalitokea kama mifano kwetu ili tujifunze masomo.

Kwa hivyo historia ina masomo kwetu. Kwa hivyo, tuna ufahamu mzuri kuhusu kile tunachotaka kujifunza tunapopitia kitengo hiki mahususi. Sasa hebu tuendelee kidogo na tuone ni nini tunachotaka kuzingatia.

Kwa maneno mengine, tunapopitia mihadhara hii yote, tunawezaje kukusanya mambo yanayoathiri utafiti wetu? Kwanza kabisa, ni wazi, ardhi kwa sababu utafiti wa ardhi utakuwa lengo letu kuu kwa kila kitengo ambacho tutazungumzia. Zaidi ya hayo, tunataka kuangalia maandiko yote yatakayotufahamisha kuhusu uelewa wetu wa mahali hapa. Mengi ya hayo, bila shaka, yatakuwa maandiko ya Biblia, lakini kuna mengine nje.

Tutazungumzia baadhi ya mifano ya hiyo kwa muda mfupi. Muhula wa tatu upande wa chini kushoto hapa chini, toponimia, huenda usiwe unaoufahamu sana, lakini

unamaanisha utafiti wa majina ya mahali. Nami nitasema zaidi kidogo kuhusu hilo tutakapofika mwisho wa saa hii ya kwanza.

Na kisha tutatenga kipindi kizima cha pili kwa akiolojia, utangulizi tu wa akiolojia na jinsi hiyo inavyotusaidia kuelewa taaluma yetu pana ya jiografia ya kihistoria. Kwa hivyo, bila kuchelewa zaidi, hebu tuanze kwa kile tunachoweza kujifunza kuhusu ardhi, kwanza kabisa. Nitatumia muda mwingi katika hili.

Itatoa shukrani yetu yote kwa ardhi hii kati ya au uwanja wa imani wa majaribio ambao niliutaja muda mfupi uliopita. Naam, bila shaka, neno ardhi kati ya lazima likufanye uulize, sawa, kati ya nini? Na hilo litakuwa jambo muhimu la kuzingatia. Hii ni ramani isiyoeleweka sana.

Ni mchoro. Ni mchoro wa kimchoro. Imecha mambo yote mazuri uliyoyaona kwenye ramani ya kwanza, lakini itatusaidia kidogo kufafanua tunachomaanisha tunaposema ardhi kati ya hizo kwa sababu kuna mambo kadhaa tofauti yanayojitokeza katika hili.

Baadhi yao ni ya kijiografia. Mengine yanahusiana na watu na wanapoishi na yanahusiana zaidi na siasa za kijiografia. Kwa hivyo kwanza kabisa, tunataka kufikiria kuhusu miduara ya madaraka.

Hilo ni neno litakalotusaidia kidogo. Tuna Anatolia, ambayo ni Uturuki wa kisasa ikiwa unataka kufikiria hili. Pia tuna Mesopotamia, na hizo mbili zitakuwa makao makuu ya tamaduni pana kadri karne zinavyosonga mbele.

Na kisha, bila shaka, tuna Misri hapa pia. Kwa hivyo, miduara mingine ya nguvu. Usipoteze ukweli kwamba katikati ni yetu, si duara sana, lakini nina duara la duara hapo.

Aramu, inayojulikana kama Syria, kulingana na tafsiri gani ya Biblia unayosoma, utaona kwamba iko kati ya sio tu mzunguko wetu wa Anatolia, kwa njia, watu wanaoishi Anatolia sio lazima wawaathiri watu wa Mungu moja kwa moja katika kipindi cha Agano la Kale, lakini wako pale na watakuwa na athari fulani. Na kisha, hakika, eneo hilo litakuwa muhimu tunapoingia katika nyakati za Agano Jipya. Lakini angalia kwamba ikiwa tuna mtu, tuseme tu Wababeli au Waashuri au Waajemi wanaotawala katika eneo hili, ikiwa wanataka kupanua mipaka yao, na kuchukua kutoka kwangu, wanafanya hivyo kila wakati, watakuwa wakisukuma, vema, lazima wafuate vyanzo vya maji.

Tutasema zaidi kuhusu hilo baada ya muda mfupi. Kwa hivyo watasafiri kwa njia hii kabla ya kwenda Anatolia au kabla ya kushuka Misri, ambayo kwa kiasi kikubwa ni kikapu cha mkate kutokana na Mto Nile. Nani yuko kati? Naam, itakuwa Aramu hapa kama eneo la ulinzi.

Na kisha, bila shaka, tunaye mwingine aliye katikati. Na hilo litakuwa eneo ambalo tutaliita Israeli, nchi ya Israeli katika eneo hili. Na trafiki, kwa sababu ambazo tutaweka wazi baadaye kidogo, italazimika kupita katika eneo hili kwa sababu hapa una Bahari ya Mediterania, kimsingi ni kizuizi.

Hapa, una Jangwa Kuu la Arabia, kizuizi kingine. Kama huna vyanzo vya maji, hutakuwa ukisafiri ng'ambo yake zamani, na labda si sana sasa pia. Kwa hivyo barabara zetu kuu, kama tungerudi kwenye ramani hiyo ya awali, ungeona mistari hiyo nyekundu ya barabara itapita hapa.

Hili ni daraja la ardhini, na ni ardhi kati ya miduara ya umeme. Hilo litakuwa muhimu. Katika uwezo huo, linakuwa jukwaa.

Inakuwa jukwaa la kila aina ya jumbe kupelekwa katika maeneo haya mbalimbali. Kinachovutia sana kuhusu hili, bila shaka, ni kwamba Mungu alikusudia hili alipomwambia Ibrahimu, uwe baraka, Mwanzo 12. Hilo litahusiana sana na ujumbe wa upendo wa agano la Mungu.

Isaya pia atasisitiza hilo. Bila shaka, je, walikuwa watu waaminifu katika kuwa jukwaa, au kama tutakavyoona mara kwa mara, je, walijifunza mambo kutoka kwa tamaduni zilizowazunguka? Lakini kwa vyovyote vile, kumbuka hilo tunapopitia hili pia. Tuna mambo mengine ya kati ambayo tunahitaji kuyazungumzia.

Moja ni kwamba ni nchi kati ya Magharibi, uwezekano wote wa kitamaduni uliokuwepo hapa na bado upo, kwa njia, na Mashariki. Nami nitasema mengi zaidi kuhusu hilo baada ya muda mfupi. Kwa hivyo, hii ni lebo ya utangulizi hapa tu.

Pia, tukizungumzia tu mtazamo wa hali ya hewa, ni nchi kati ya Bahari ya Mediterania na jangwa lile nililolitaja muda mfupi uliopita, Jangwa la Arabia. Nitaelezea hilo zaidi pia kwa sababu hilo ni muhimu sana kuhusu jinsi Mungu anavyotumia ardhi hii kuwabariki au la. Tutasema zaidi kuhusu hilo.

Pia ni kama kuhitimisha utata huu kati ya swali gani. Itakuwa kati ya mifumo ya kidini na ya mtazamo wa ulimwengu inayoshindana. Nilisema muda mfupi uliopita kwamba ilitakiwa kuwa jukwaa la ujumbe mzuri unaotolewa.

Lakini kwa bahati mbaya, watu wa Mungu mara nyingi walijikuta wakivutiwa sana na mambo yaliyowazunguka, wakivutiwa sana, kwa mfano, na ibada ya Baali. Na tutakuwa na mengi ya kusema kuhusu hilo, hasa tunaposhughulikia masimulizi ya Eliya tunaposhughulikia majaribu ambayo watu walipitia kila mara ili kujisalimisha kwa ibada ya Baali, ibada ya Mungu huyo ambaye inadaiwa alidhibiti mvua, radi, dhoruba, kilimo, na uzalishaji wa kiuchumi, na kadhalika. Kwa hivyo ni nchi kati ya

mifumo hii yote ya mtazamo wa ulimwengu inayoshindana, na kwa kusikitisha, watu wa Mungu walichukua desturi nyingi za ibada ya sanamu kutoka pande zote.

Kwa hivyo, kwa ramani moja ndogo, tunaelewa vyema maana ya kuzungumzia ardhi kati ya hizo. Huo ndio mwanzo. Hebu tuone tunakoelekea kuanzia hapa.

Nikifafanua jambo hilo la Magharibi dhidi ya Mashariki kidogo zaidi. Nimekupa orodha ya aina ya watu waliofikiriwa kutoka Magharibi au Kaskazini Magharibi kwa namna moja au nyingine. Na kwa hivyo tutaona, nilitaja ibada ya Baali muda mfupi uliopita, tutaona kwamba Wafoinike walioishi katika eneo hilo karibu na Tiro na Poseidon ndio waliokuwa na ibada ya Baali kwa jumla kama sehemu ya wao.

Walivamia watu wa Mungu. Naam, Wafilisti wanatoka mahali fulani ng'ambo ya Mediterania, lakini wanapowaathiri watu wa Mungu kweli, kwa kweli wako katika sehemu ya Magharibi ya kipande hicho kidogo cha nchi wakijaribu kuvamia nchi ya vilima ambapo watu wa Mungu walikuwa.

Na kisha tunaona mrithi mwingine. Tunaona Wagiriki wakija, Alexander Mkuu. Tunaona Warumi wakiwa wamevaa mavazi yao.

Baadaye, katika karne kadhaa karibu na mwanzo wa milenia, 1099 hadi 1187, tunaona Wapiganaji wa Msalaba wakiingia na kufanya uharibifu wa kila aina. Tunaona Wazungu wakija kwa njia na sababu mbalimbali. Na hatimaye, hata kwa Waisraeli, tuna ushindani kidogo na Waisraeli ambao wanachukuliwa na wakazi wa eneo hilo kuwa wanatoka Magharibi.

Hapa kuna baadhi ya sifa za aina hii ya watu wanapoonekana kama wanaoingia katika nchi hii ya kuvutia sana. Nitasema zaidi kuhusu jinsi hilo linavyofanya kazi katika hali ya kisasa hivi karibuni. Lakini watu hawa wanaonekana kuwa na, au angalau wanadai kuwa na, faida ya kitamaduni, sivyo? Wako wengi zaidi, labda wenye maendeleo zaidi, huria zaidi, na wenye kutishia wakazi wa eneo hilo.

Tukitaka kuliangalia kwa njia hiyo, hapa kuna mifano ya kibiblia. Kwa mfano, tukisoma simulizi la Jaji kuhusu Samsoni, Samsoni hulazimika kila mara kuelekea kwa Wafilisti. Ni utamaduni ulioendelea zaidi.

Anaenda huko mara kwa mara. Anawatafuta wanawake wa Kifilisti, miongoni mwa mambo mengine, lakini amevutiwa na utamaduni huo unaoendelea zaidi. Na cha kushangaza, Mungu atatumia hilo kuleta hukumu juu ya Wafilisti.

Tunaona tunapoendelea kidogo katika rekodi yetu ya kihistoria wakati bado tuna vitisho vya Wafilisti. Katika kisa hiki, wana, kama 1 Samweli 13 inavyotambua, faida halisi ya kiteknolojia kwa sababu wana uwezo wa kutengeneza chuma. Na inasema

katika maandishi kwamba Waisraeli walilazimika kupeleka vifaa vyao kwa Wafilisti ili kuvinoa.

Wafilisti walijua jinsi ya kufanya hivyo. Kwa hivyo, labda, ni faida ya Magharibi kuliko watu waliokuwa wakiishi huko tu. Na wao, tunaweza kuwafikiria kama watu wetu wa jangwa la mashariki.

Labda wao ni wahamaji nusu katika baadhi ya matukio. Wao ni wahamaji. Wao ni wafugaji.

Wao huwa na tabia ya kuwa wahafidhina zaidi wa kijimbo na hufuata njia za baba zao. Na tunaona mgongano huu. Kwa kweli tunauona leo, lakini tunauona vile vile tunapitia historia ya kibiblia.

Hata sasa, unapoiangalia Yerusalemu ya kisasa, inazungumziwa kwa upande wa Yerusalemu Magharibi na Yerusalemu Mashariki. Na kuna kila aina ya athari za kijiografia zinazoendelea, hata kwa maneno hayo, kwa wale wanaofuata aina hiyo ya kitu. Naam, hiyo ndiyo ardhi yetu kati ya masuala ya kijamii na kitamaduni.

Unaona, hilo linaunda muktadha wa kuvutia sana. Hebu tuzungumzie kuhusu ardhi kati ya masuala ya hali ya hewa, kwa sababu hili pia ni muhimu sana. Hapa kuna ramani.

Nimeikopa kutoka kwa Atlas ya NIV ya Carl Rasmussen hadi kwenye Biblia. Na angalia tu kile tulicho nacho hapa. Tuna Bahari yetu ya Chumvi.

Tuna Bahari ya Galilaya. Hii itakuwa Bonde la Ufa. Tutafahamu hilo kadri muda unavyosonga mbele.

Hapa nje, kama tunavyoona, Bahari ya Mediterania na jangwa kuelekea Mashariki. Kati kabisa, katikati kabisa, safu ya milima ambayo kwa kiasi kikubwa hupita urefu wote na kidogo zaidi, kuelekea upande huu, kaskazini. Safu ya milima ambayo kimsingi hupita kaskazini, kaskazini kidogo, na kisha chini kuelekea kusini.

Hiyo ni kati ya bahari na jangwa. Hilo ni muhimu sana kwa sababu unapokuwa na hewa yenye unyevunyevu juu ya bahari, jambo ambalo unalo, wale wanaoishi karibu na eneo la pwani wanajua vyema kwamba unyevunyevu ni tatizo. Kwa hivyo, pepo zetu zinazovuma, kwa ujumla, zinatoka magharibi.

Wanaleta mawingu haya yenye unyevunyevu, mawingu ambayo yamekuwa yakikusanyika juu ya Bahari ya Mediterania. Wanakutana na safu hiyo ya milima. Na sasa, fuatilia nami tunapoangalia kinachotokea kwa sababu natambua hili ni toleo lililorahisishwa, lakini nadhani litatusaidia kuelewa umuhimu wa vipengele hivi vitatu.

Bahari, milima, jangwa. Hewa yenye unyevunyevu huinuka. Inasukumwa juu, huinuka juu ya safu ya milima, na kupoa.

Na kwa hivyo, inapoendelea hivyo, kutakuwa na aina fulani ya mvua kwenye miteremko hiyo ya magharibi ya milima. Katika msimu wa mvua, kuna misimu miwili. Moja ni majira ya baridi kali, na huo ni msimu wa mvua kwa ujumla kuanzia yapata Oktoba hadi Machi, na kisha kiangazi huwa kikavu.

Wakati wa kiangazi, tutakuwa na unyevu huo. Wakati wa usiku, kwa sababu kunapoa, huo utakuwa katika umbo la umande. Kwa hivyo una riziki hiyo thabiti wakati mambo ni ya kawaida, kama vile aina fulani ya unyevu unaokuja na kujilimbikiza kwenye miteremko ya magharibi.

Tazama kwamba kadiri mwinuko unavyokuwa juu, ndivyo unavyopata mvua nyingi zaidi. Na kwa hivyo, ingawa tuna mvua nyingi katika eneo la Yerusalemu, labda inchi 22 hadi 25 za mvua kwa mwaka, mara tu unapopanda Mlima Karmeli, huwa juu zaidi mara tu unapopanda Mlima Hermoni, juu zaidi.

Kwa hivyo utapata mvua nyingi zaidi katika muktadha huo pia. Mvua hupungua kutoka kaskazini hadi kusini. Kwa hivyo ni wazi, hapa chini, tutakuwa na mvua kidogo sana, inchi 8 hadi 12 za mvua katika eneo hili au chini ya hapo.

Mvua hupungua kutoka Magharibi hadi Mashariki. Kwa maneno mengine, mara tu mawingu hayo yatakapoweka mvua yao kwenye miteremko ya magharibi, tutaona kivuli cha mvua hapa hapa. Cha kufurahisha ni kwamba, kama nilivyosema muda mfupi uliopita, una takriban inchi 22 za mvua kwa mwaka huko Yerusalemu.

Hilo liko hapa tena. Kwa njia, ukihitaji kupata Yerusalemu kwenye ramani, unaweza kila wakati. Nenda upande wa kaskazini wa Bahari ya Chumvi kisha elekea moja kwa moja magharibi.

Ni kama maili 12, na itakuwa hapo hapo. Na iko moja kwa moja kwenye ukingo wa mteremko huu wa mlima. Mashariki mwa huo, upande wa mashariki wa safu ya milima, tuna kivuli cha mvua.

Ukifika Yeriko, maili 12 hivi mashariki mwa Yerusalemu, mvua huenda ikawa inchi 2 hadi 4 za mvua kwa mwaka. Kwa hivyo unaona, kivuli hicho cha mvua ni kikubwa sana. Naam, hebu tuendeleo na kupanua mvua hii na eneo la Rutuba la Hilali kidogo zaidi au wazo kidogo zaidi.

Nilisema nilipoangalia ramani hiyo ya utangulizi, na tulikuwa tunazungumzia kuhusu Syria kama eneo la kuzuia, nilipendekeza kwamba ili watu wasafiri kutoka eneo la Rutuba, iwe ni Babilonia au kundi lingine lolote hapa, wangepuata mito ili tu kuweka

vyanzo vya maji hapo. Kwa hivyo, Rutuba yetu inafafanuliwa kimsingi na Mto Tigris. Tutataja haya kwa muda mfupi ikiwa utaandika maelezo kuhusu.

Tigris hupita juu kabisa huko na kisha Mto Frati, ambao utafuata njia hii. Kisha, unapoendelea kupitia hapa, tutakapoingia katika vitengo vyetu vya kihistoria, tutazungumzia mengi zaidi kuhusu Padan Aramu na kadhalika. Utakuja kando ya pwani ya Mediterania, kwa hivyo tuna kipande, kipande chembamba, cha upande wa kusini na kusini-magharibi wa Hilali Yenye Rutuba kando ya pwani ya Mediterania.

Nitasema jinsi hiyo inavyofanya kazi baada ya muda mfupi, na kisha itashuka tu kutoka kwenye ramani yetu hapa na kuathiri Misri pia kwa sababu Mto Nile upo. Lakini ukigundua katika eneo hili lenye rangi nyeusi ya ngozi, hilo ni eneo letu ambalo hupata takriban inchi mbili hadi nne za mvua kwa mwaka, na kuna sehemu nyembamba sana ambayo huingia moja kwa moja kwenye kile tulichokiita kivuli cha mvua muda mfupi uliopita. Naam, ni safari kidogo tu.

Nilitaja vyanzo vya maji vya Tigri na Frati, na ninataka kusema tu baadhi ya vyanzo vyetu vya maji vinapoathiri eneo hili kubwa. Ni wazi, Mto Nile uko Misri, na tunapofanya kitengo kidogo kuhusu Mto Nile katika mihadhara minne hivi, tutazungumzia jinsi hilo lilivyo muhimu katika kufafanua utamaduni wote wa Misri. Mto Nile utatoa hilo.

Hilali Yenye Rutuba tuliyoitaja muda mfupi uliopita, na mito hii miwili, bila shaka, ni muhimu sana katika kutoa vyanzo vya maji thabiti kwa eneo hilo. Ni utamaduni wenye matope. Mto Nile si sana, bali mito ya Tigri na Frati inapopita Mesopotamia ina matope.

Mesopotamia inamaanisha kati ya mito; hilo ndilo jina lenyewe, na linaeleweka kikamilifu, ingawa kuna mjadala wa kijiografia kuhusu mito gani hasa, lakini kwa sasa, tutaziacha kama Tigri na Frati. Ukingo wetu wa kusini-magharibi umeumbwa na eneo la nchi kavu, kama nilivyokuelezea. Uko kati ya bahari na jangwa.

Hilo ndilo jambo linalohusu mawingu ya mvua yanayotoka baharini. Bwana anaposema kupitia Musa, hii ni nchi inayokunywa mvua kutoka mbinguni, ndivyo ilivyo hasa. Na kwamba, bila shaka, kama unavyokisia na kusikia hilo na kulisoma baadaye, utaona jinsi hilo linavyofanya kazi katika suala la baraka za Mungu au wakati anahitaji kutekeleza vikwazo vya agano dhidi ya watu wanaozuia mvua hiyo.

Kwa hivyo hapa tunaona marejeleo machache tu. Kwa kweli nitasoma baadhi ya vifungu hivi. Kumbukumbu la Torati 11 ni muhimu sana.

Tutarudia tena mara kwa mara. Kwa hivyo wacha nichukue muda, na ninaposoma, nitasimama mara kwa mara na labda nitapanua baadhi ya mambo haya.

Kumbukumbu la Torati 11 linaanza na amri ya Bwana ya kumpenda, kumpenda Bwana Mungu wako, na kushika matakwa yake.

Sasa, naruka hadi mstari wa 10. Nchi unayoingia kuimiliki si kama nchi ya Misri mlikotoka, ambapo mlipanda mbegu zenu na kuzimwagilia kwa miguu kama bustani ya mboga. Kuna mjadala fulani kuhusu maana ya kumwagilia kwa miguu.

Tuna mifano kadhaa ya magurudumu ya maji, na wakati mwingine ungeyazungusha kwa kutumia mguu wako, na kungekuwa na ndoo ndogo kwenye gurudumu hili ambazo zingechukua maji na kuyahamisha mahali unapoyahitaji. Uwezekano mkubwa ni kwamba huko Misri, kando ya Mto Nile, una bonde la mafuriko. Na mara bonde hilo la mafuriko litakapofurika, wangetengeneza kwa urahisi mifereji midogo ya umwagiliaji katika maeneo haya yote ya bonde la mafuriko.

Kulingana na mahali ulipotaka maji yaende, ungetumia mguu wako kugonga mahali, kuchimba mahali kidogo pa maji yatiririke, na kisha kufunga mifereji mingine pia. Kwa hivyo hiyo ni njia moja ya kufikiria kuhusu hilo au njia nyingine. Kwa vyovyote vile, ardhi hii si kama hiyo.

Mstari wa 11. Nchi mnayovuka Yordani kuimiliki ni nchi ya milima. Tumeona hilo tayari.

Na mabonde yanayokunywa mvua kutoka mbinguni. Ni nchi ambayo Bwana, Mungu wako, huitunza daima tangu mwanzo wa mwaka hadi mwisho wake. Na sasa angalia hii si kauli tu kuhusu mifumo ya hali ya hewa.

Kuna mambo ya dharura hapa. Mstari wa 13. Kwa hivyo ukitii kwa uaminifu amri ninazokupa leo za kumpenda Bwana Mungu wako na kumtumikia kwa moyo wako wote na roho yako yote, bila shaka, hiyo inarudi moja kwa moja hapa, Ee Israeli, Bwana Mungu wetu, Bwana ndiye mmoja, mtampenda Bwana Mungu wako.

Kwa vyovyote vile, mtumikieni kwa njia hiyo. Ndipo nitakaponyeshea mvua katika nchi yenu kwa wakati wake. Na kisha kuna ziada ya ziada.

Mvua za vuli na masika. Kwa maneno mengine, nilisema muda mfupi uliopita kwamba msimu wetu wa mvua, unaoitwa majira ya baridi huko, kwa ujumla ni kuanzia Oktoba hadi Machi, toa au chukua. Mvua za mapema, vema, huwa kidogo kabla ya hapo.

Zitalowesha ardhi na kuilainishia kwa ajili ya kupanda. Hiyo ni baraka. Mvua za masika, nyongeza kidogo baada ya msimu wa mvua wenyewe kuisha.

Na hiyo inatoa tu ya kutosha kuendeleza mazao hayo kusonga mbele. Kwa hivyo mvua za vuli na mvua za masika ni baraka maalum, wakati mwingine huitwa mvua za

mapema na mvua za mwisho, kulingana na tafsiri unayosoma. Kwa vyovyote vile, Bwana anaahidi kufanya hivyo.

Na kisha kuna mahali ambapo unaweza kukusanya nafaka zako, divai yako mpya, na mafuta yako. Tutazungumzia mengi zaidi kuhusu hayo baada ya muda mfupi. Mstari wa 15, nitawapa ng'ombe wako nyasi mashambani.

Mtakula na kushiba. Mstari wa 16, kuwa mwangalifu, au utashawishiwa kugeuka na kuabudu miungu mingine na kuisujudia. Kumbuka, tulizungumzia kuhusu ardhi kati ya mitazamo ya kitamaduni inayoshindana.

Hilo ndilo tatizo, na linakuja hapa hapa. Mstari wa 17, ndipo hasira ya Bwana itawaka dhidi yenu, naye atafunga mbingu ili mvua isinyeshe, na ardhi haitatoa mazao, nanyi mtaangamia katika nchi nzuri ambayo Bwana Mungu wenu anawapa. Kwa hivyo, kuna matokeo ya kutisha.

Na kama hujafanya hivyo tayari katika usomaji wako wa Biblia, angalia nyakati ambazo njaa inakumba nchi, Agano la Kale na Agano Jipya. Kwa hivyo mvua za mapema na za baadaye na mvua kwa ujumla na tija ya nchi. Tutarudi kwenye baadhi ya tija nyingine baada ya muda mfupi.

Pia tunaona marejeleo ya kufanya. Shairi la ajabu katika Kumbukumbu la Torati 33. Tunaona Hagai, tunaona Zaburi 133, kifungu cha ajabu.

Jinsi ilivyo vizuri na ya kupendeza ndugu na dada wanapokaa pamoja kwa umoja. Ni kama mafuta yaliyomiminwa kwenye ndevu, na tunaweza kuzungumzia hilo, lakini mstari ninaoulenga ni umande wa Mlima Hermoni juu ya Mlima Sayuni. Hilo ni jambo la kuburudisha sana.

Mlima Hermoni uko mbali zaidi kaskazini, kama tutakavyoona baadaye, na umande hapo ungekuwa mzito zaidi. Lete hilo hadi Mlima Sayuni, ambapo nyumba ya Mungu ilipandwa. Hiyo ingekuwa baraka kubwa.

Pia tunaona marejeleo ya kunyauka. Kwa maneno mengine, rudi kwenye mambo ya njaa niliyoyataja muda mfupi uliopita. Mlima Karmeli, tulipoangalia ramani yetu, nilipungia kidole changu kwa muda mfupi tu hapo.

Mlima Karmeli unaelekea moja kwa moja kwenye Bahari ya Mediterania. Uko juu sana. Uko magharibi zaidi.

Ni mahali ambapo mvua nyingi hunyesha. Inapokauka, hukumu ya Mungu huwa juu ya watu. Na Amosi 1.2 na Nahumu 1.4 zote zinazungumzia juu ya hukumu inayokauka ya Karmeli.

Tunaposhughulikia simulizi la Eliya, ambalo tutafanya, Bwana akipenda, tutaona kilele cha Karmeli kikikauka, na bado hapo ndipo Eliya atakapokuwa na pambano kati yake kama nabii wa Bwana Mungu wa Israeli na nabii Baali. Kwa vyovyote vile, marejeleo ya hilo na kisha marejeleo ya, vizuri, inaitwa hamsin au shorav sasa, ingawa haijaitwa hivyo katika maandishi ya Biblia. Ni upepo mkali kutoka jangwani.

Ni wakati ambapo pepo hizo zinazovuma kutoka magharibi hazitokei kwa muda. Badala yake, mwelekeo huo wa upepo hubadilika, na hakika unaweza kuona ni kwa nini kutoka jangwani kavu sana, ambalo wakati wa kiangazi linaweza kufikia nyuzi joto 130 Fahrenheit, kutakuwa jambo baya sana. Yeremia 4 mistari ya 11 na 12 itazungumzia upepo mkali wa jangwani unaokausha kila kitu.

Nina picha chache hapa kama mifano. Hii ya kwanza, unaweza kufikiria, loo, hiyo ni kuangalia wingu dogo zuri. Kweli, kwa kweli, inaangalia wingu, lakini ni wingu la vumbi angani.

Upepo huu mkali wa jangwani, kwa sababu hakuna kitu pale kinachoweka vumbi hilo dogo ardhini linapokuja, unarusha kila aina ya vumbi hewani. Na kwa hivyo hapa tuko aduhuri, tukiangalia jua moja kwa moja. Kwa kweli tuko chini ya sehemu hasi ya ardhi na kupiga picha kwa sababu hiyo ndiyo kiasi cha uchafu hewani.

Hili linaweza kuendelea kwa siku kadhaa. Mara nyingi huonekana, kwa kawaida, si kila wakati, lakini kwa kawaida katika kipindi cha mpito kati ya majira ya baridi kali na masika. Kwa hivyo, kuna aina ya msimu wa kutokuwa na uhakika na kutokuwa na utulivu mwezi Mei.

Tunapata mandhari hizi tulivu. Wakati mwingine mvua itanyesha baadaye, na inaponyesha, mvua itanyesha matope kwenye kile kilichopo. Acha nikupe mfano mwingine.

Kama unavyoona, hii ilichukuliwa hivi karibuni. Ni Yerusalemu. Inatazama ng'ambo ya Bonde la Hinomu, ambalo unaweza kuliona hapa chini, lakini vitu hivyo vyote ni vumbi angani.

Hapa ndivyo mahali hapo panavyoonekana kwa kawaida. Ondoa vumbi, na hapa tuko, tukiona Kanisa maarufu la Scotland, kubwa na katikati, Bonde la Hinomu, chini. Kwa hivyo hiyo inakupa mifano miwili ya jinsi mandhari tulivu ingeonekana na ugumu ambao ingesababisha kwa sababu mbalimbali, haswa ikiwa ni kupumua tu.

Yesu mwenyewe atazungumzia baadhi ya mifumo hii ya hali ya hewa, na nimenukuu kidogo tu kuonyesha kwamba alitarajia umati wake ujue jinsi hali ya hewa ilivyofanya kazi. Na kwa njia, hilo lina mantiki kwa sababu, ni wazi, hii ni hadhira ya Yesu inayoshughulika na maisha ya kilimo. Kwa vyovyote vile, Yesu aliwaambia umati, unapona wingu likiinuka Magharibi, unasema mvua itanyesha.

Na kwa hivyo anatambua kwamba mifumo hiyo thabiti ya kuleta mawingu yenye unyevunyevu kutoka Magharibi italetwa mvua inayohitajika sana. Na upepo wa Kusini unapovuma, huo ndio utulivu. Unasema kutakuwa na joto, na ndivyo ilivyo.

Na kisha, bila shaka, anatoa somo kutokana nalo, sivyo? Wanafiki, mnajua jinsi ya kutafsiri mwonekano wa dunia angani. Nao, kwa njia, walikuwa wazuri katika hilo. Lakini kisha anaendelea kusema, inakuwaje hamjui jinsi ya kutafsiri wakati huu wa sasa? Na kuna aina zote za matokeo yanayohusiana na hilo.

Naam, nilitaja neno uwanja wa majaribio wa imani muda mfupi uliopita. Kumbuka maneno haya mawili kwa sababu yataunda uelewa wetu wa ardhi tunapoendelea kusonga mbele. Ni ardhi kati ya mambo yote ya kati ambayo tumeyataja, na kwa sababu hiyo ni kweli, inakuwa uwanja wa majaribio wa imani.

Ahadi za agano la Mungu zinajengwa juu ya hili. Anapowaelezea agano hilo huko Sinai, atasema kwamba kutakuwa na matokeo. Matokeo yake, ikiwa watatii Torati, baraka za kilimo, usalama, anaahidi mambo hayo.

Lakini katika vifungu hivi vyote viwili, kutotii kunamaanisha njaa, kifo, na uharibifu mikononi mwa maadui, si matokeo mazuri. Kumbukumbu la Torati sura ya nane inasema hii ni nchi nzuri. Hakika, ni nchi iliyo kati ya kijiografia na kisiasa.

Hilo linaweza kuwa zuri ikiwa watu watakuwa watiifu, na hakika tunaona hilo tunapokuwa na wafalme wema wanaoshughulika vizuri na kwa busara na watu wanaowazunguka. Ni nchi nzuri kwa upande wa mifumo ya hali ya hewa kwa sababu mvua inatosha kuifanya iwe na tija sana, kama tutakavyoona katika muda mfupi tutakapoanza kuzungumzia jiolojia. Ndiyo, jiolojia inavutia sana, na ni muhimu kujua.

Hii ni nchi ambayo kwa ujumla, katika sehemu yake kuu ambapo makabila ya Mungu yalipandwa, ina udongo wenye rutuba nyingi. Kwa hivyo ongeza mvua pamoja na udongo wenye rutuba, na utakuwa na nchi ambayo Mungu ameibariki. Pia tuna ardhi kwa upande wa kuwa kijiografia kisiasa, ardhi kati ya mahali ambapo pangeweza kuwa na jukwaa.

Inavutia, na ninaruka mbele sana katika hatua hii kuelekea kwenye picha ndogo kutoka Agano Jipya. Inavutia kwamba Herode Mkuu, ni jina ambalo nyote mnalijua, Herode Mkuu, alipojenga mahali paitwapo Kaisaria baharini, alikusudia kutumia hilo kupeleka mahali hapo kama mahali pa kuingilia kile alichokiona kuwa cha hali ya juu, cha kimataifa, bora zaidi cha Kirumi, cha Kigiriki na Kirumi katika nchi hii ambayo alidhani ilikuwa ya nyuma kidogo. Alikuwa ameteuliwa kuwa mfalme.

Lakini katika maongozi ya Mungu, Roho Mtakatifu aligeuza hilo kuwa nyuzi joto 180, na itakuwa kutoka Kaisaria ndipo tutakuwa na athari hii ya jukwaa kwa sababu injili

itatoka hapo. Naam, hebu tuendeleo na kuelewa kidogo kuhusu mambo haya ya mazao ya ardhi ambayo niliyataja hapo awali niliposoma, hasa Kumbukumbu la Torati 11:14. Nafaka, divai mpya, na mafuta. Fikiria hili kama kundi la mazao matatu.

Je, wanakuza vitu vingine? Ndiyo, wanakuza. Lakini huu ndio utatu unaojitokeza mara kwa mara, katika ahadi zetu za agano, Kumbukumbu la Torati 11, lakini pia kama manabii wanavyosema. Kwa sababu, kama unavyojua, umekuwa katika darasa hili kwa muda mrefu sana, manabii wanaitwa wapatanishi wa utekelezaji wa agano, na kwa hivyo, watu walipotii au la, walirudi kwenye masharti ya agano na kuyarejelea.

Kwa hivyo Yoeli, miongoni mwa manabii wengine wengi, atazungumzia kuhusu nafaka, divai mpya, na mafuta. Mpangilio wa jinsi zinavyovunwa. Hebu tuziangalie kidogo tu.

Unaona mashamba ya nafaka. Kwa njia, maji haya kidogo hapa juu ni kona ya Bahari ya Galilaya, na unaona mashamba mazuri ya nafaka yaliyo tayari kuvunwa. Mkate ni tafsiri ya neno lehem.

Tunatambua hilo katika beet lehem, nyumba ya mkate. Lakini ni sawa na chakula, na kwa hivyo baadhi ya tafsiri zako, unapooni chakula, nadhani NIV hufanya hivi kwa uthabiti kabisa; unapooni neno chakula, linatafsiri neno hilo lehem, mkate kwa sababu ulaji mwingi wa kalori ulitegemea hilo. Mizabibu.

Nafaka, divai mpya, na mafuta. Na hivyo unaweza kuona na kusoma vizuri kama ninavyoweza divai ilikuwa muhimu kwao. Kisafisha maji, mambo mengine.

Hivi ndivyo mizabibu ilivyokuwa ikipandwa nchini. Ilikuwa chini kabisa. Sasa, unapotembelea Israeli, karibu kila eneo linalolima zabibu lina trellis kwa sababu lina umwagiliaji.

Hapa, hata hivyo, mizabibu hii ilikuwa, shina, au pole, tawi la mzabibu lenyewe, mzabibu lenyewe, lingekuwa juu ya mwamba chini, likiushikilia kidogo tu, na vipengele hivyo vyote, majani, mzabibu, na mwamba chini yake vingekusanya umande, na huo ungetiririka chini ardhini. Hapa kuna kinu kidogo sana cha kukamulia divai. Huenda ikawa vigumu kuiona.

Kwa kweli imechongwa kwenye mwamba katikati ya bustani ya zabibu. Arbor si neno sahihi, lakini kwa vyovyote vile, ndilo hilo. Unaweza kuona muhtasari wake hapa.

Ni ndogo. Unaweka zabibu humo, unazikanyaga, kisha unakusanya divai kwenye pipa hilo dogo. Lo, niliruka moja hapa.

Turudi nyuma kidogo. Lo, haturudi nyuma. Sawa, endelea nami.

Huo wa mwisho ulikuwa mzeituni tu, kwa hivyo tutaendelea tu. Kwa baraka za ziada za kilimo, pamoja na nafaka, divai mpya, na mafuta, tuna kile nilichokitaja muda mfupi uliopita, udongo mzuri. Pia tuna chemchemi, na hilo pia litategemea jiolojia.

Tutarudi kwenye hilo. Hili ni eneo la maisha ya nusu-uhamaji, hasa pembezoni na pembezoni mwake, kwa hivyo kuna makundi mengi ya kondoo, kondoo, na mbuzi pamoja unapowatazama. Kama unavyoona, haya hutoa riziki nyingi, kwa upande wa jinsi wanavyoishi na kile wanachokula, hasa maziwa ya mbuzi, na lazima wawe pamoja.

Tazama kuna taarifa kidogo hapa. Kondoo hulisha kupita kiasi katika eneo lile lile. Huwa wanabaki hapo.

Mbuzi huwasogeza, na husogeza kundi lote mbele. Mbali na wale ambao wanapenda marejeleo madogo, Tim Laniac, anayehusika na Seminari ya Theolojia ya Gordon Conwell, ameandika kitabu kidogo kizuri kulingana na wakati yeye na mkewe waliishi na Bedouin. Naam, kwa kondoo wangu, au la.

Naam, wachungaji walichunga makundi yao. Samahani. Ninachanganya majina hayo mawili ya nyimbo za Krismasi.

Kwa vyovyote vile, anatoa masomo kuhusu aina hii ya mambo ambayo tunaweza kujifunza kutokana na kuishi na Wabedouin na kisha kuyatumia kwa wachungaji kwani wao pia ni wachungaji wa makundi. Kwa vyovyote vile, tukiendelea mbele, tuna dalili zingine katika maandishi ya Biblia kwamba pia kuna makundi ya mifugo, na pia tuna dalili za miti na malisho mazuri. Kwa hivyo ingawa wakati mwingine unatazama picha za ardhi, watu wangerudi, na inaonekana kuwa kavu sana na tasa, wakati wa mvua, sivyo.

Na pia ningependekeza kwamba miaka 200 iliyopita, miaka 300 iliyopita, miaka 400 iliyopita, miaka 2,000 iliyopita, ilikuwa tofauti pia katika suala la miti. Kwa kusikitisha, wakati wa Milki ya Ottoman, miaka 400 ya mamlaka ya Uturuki, miti mingi ilikatwa. Kuna kila aina ya sababu za kijiografia za kuvutia kwa hilo.

Kuanzia mwanzo, Bwana anapozungumza na Musa kwenye Mlima Horebu, anasema, hii itakuwa nchi inayotiririka maziwa na asali. Na unaona msembo huo ukirudiwa mara kwa mara. Bila shaka maziwa ni maziwa ya mbuzi, makundi yote hayo mazuri.

Asali inaweza kuwa moja ya mambo mawili. Inaonekana kwamba kabla ya watu hawa, watu wa Mungu hawajaingia katika nchi hiyo na kupata urithi wao wa kikabila, miji mingi mikubwa ilikuwa katika maeneo ambayo yalikuwa karibu na uwanda wa pwani. Tutazungumzia kuhusu maeneo hayo baadaye kidogo.

Na eneo hili ambalo kwa kweli lilikuwa la milimani lilikuwa na watu wachache sana, na maua ya mwituni pia. Tunaona katika simulizi yetu ya Samsoni kwamba tulimtaja Samsoni muda mfupi uliopita. Una nyuki waliotajwa, mizinga, asali, na kadhalika. Na kwa hivyo una aina hiyo ya kitu.

Hata hivyo, kuna wale wanaofikiri pia kwamba katika maeneo hayo ya juu ya vilima, hukuwa na zabibu; samahani, ulikuwa na, wacha nijaribu tena, hukuwa na mitende. Baadhi ya watu wanafikiri kwamba mitende huenda iliwapa mchanganyiko wa asali tamu katika maeneo ya chini. Naam, hapa kuna kifungu cha kuvutia.

Sio sote tunafikiri lazima tuangalie orodha ya waangalizi wa mfalme kama mahali pa kusoma jiografia. Lakini wacha nifupishe tu Mambo ya Nyakati ya Kwanza 25 hadi 31. Sitasoma jambo lote, lakini linazungumzia watu wanaodhibiti mashamba ya kifalme.

Na hivi ndivyo walivyodhibiti. Walilima ardhi wakisimamia mashamba ya mizabibu, wakisimamia miti ya mikuyu katika vilima vya magharibi, miti ya mizeituni, mafuta ya zeituni, makundi ya ng'ombe yakichunga huko Sharoni, tutazungumzia hilo, makundi katika mabonde, ngamia, punda, makundi ya kondoo. Na kwa hivyo, katika kifungu hicho kidogo, tuna dalili ya maeneo yote mawili. Tutafanya utafiti wa kikanda baadaye kidogo, pamoja na mazao ya ardhi.

Naam, hiyo inatosha kutoa muhtasari kuhusu ardhi hivi sasa. Hebu tufanye mpito wa haraka wa kufikiria kuhusu maandishi. Ni ukumbusho tu, kwamba seti nne za taaluma ndogo zinazochangia jiografia ya kihistoria, ardhi, na maandishi zilikuwa za pili, toponimia ya tatu, na akiolojia ya nne.

Maelezo machache kuhusu maandishi. Na hili ni wazi kuwa ni lengo. Hayo yatalenga maandiko yanayochangia uelewa wetu wa historia katika muktadha wake wa kijiografia. Kwa hivyo, ni wazi, hatuungalii kila kitu.

Tutaangalia marejeleo ya Biblia. Na machache tu yatakayotusaidia kuelewa kwamba kuna aina tofauti za marejeleo ya kijiografia, hata katika maandishi ya Biblia. Nitayafafanua baada ya muda mfupi, kwa hivyo sitayasoma sasa.

Pia tutatumia muda kuangalia maandishi yasiyo ya kibiblia. Mengi yake yanatoka Misri. Ni wazi kwamba, hiyo ni kwa sababu Misri ni mahali pakavu, na tunahifadhi maandishi mengi zaidi huko kuliko katika baadhi ya maeneo haya mengine.

Zaidi ya hayo, mafarao wa Misri walikuwa na njia ya kupitia nchi kati ya mara nyingi sana na kuhifadhi kumbukumbu za safari zao katika eneo hilo. Kwa hivyo, hapa kuna muhtasari machache tu wa aina za maandishi tuliyo nayo. Maelezo yameundwa hasa ili kudumisha maana fulani ya kumbukumbu za kale.

Mwanzo 10 ni mojawapo. Tutarudi kwenye hilo baada ya muda mfupi. Kisha tuna aina nyingine ya maandishi, maelezo ya mipaka.

Unakumbuka nilichokusomea tangu mwanzo katika Yoshua 15? Naam, kuanzia 15 hadi 18, tuna majina ya mipaka au angalau orodha za miji. Na haya yanaonekana kutumika kwa madhumuni ya kiutawala. Na pia, cha kufurahisha ni kwamba, hii iko katika umbo dogo katika maandishi ya Biblia.

Hakika tunayo katika umbo kubwa zaidi kutoka kwa muktadha wetu wa Misri katika mafarao waliozungumzia safari zao. Lakini 1 Wafalme 15 na 2 Wafalme 15, hili ni jambo muhimu sana kwa sababu zote mbili ni Sura ya 15. Lakini watazungumzia kuhusu ushindi, au labda niseme uvamizi, kuingia nchini na watawala wawili wa kigeni.

Zungumzia hayo kwa muda mfupi zaidi. Hapa kuna Mwanzo 10, dondoo dogo tu la kutupa ufahamu wa kile ambacho rekodi hii yote ya zamani inaweza kuwa inahusu. Wana wa Yafethi, watu wa pwani.

Na kisha inataja Kushi, kama ilivyoielezwa na Misri, inataja Kanaani. Na kisha, ukiruka hadi sentensi ya mwisho, eneo la Wakanaani, na sasa angalia jinsi hili linavyokuwa dhahiri, kuanzia Sidoni, ambayo iko juu katika eneo la Foinike, kuelekea Garari hadi Gaza, ikishuka moja kwa moja chini ya pwani ya Bahari ya Mediterania. Na kisha kuelekea Sodoma, Gomora, Adma, na Seboimu.

Bila shaka, hiyo ni marejeleo ya kuvutia sana kwa sababu hatujui haswa miji hiyo ilikuwa wapi. Ndiyo iliyoharibiwa katika Mwanzo 19. Mfano unaofuata bado ni wa maandishi ya kibiblia.

Maelezo ya mipaka, orodha ya Tao. Nimetaja hili tayari, kwa hivyo acha nigundue tu kwamba tuna ukuu wa Yuda, kama nilivyotaja muda mfupi uliopita. Sura yote ya 15, mistari yote 63 yake.

Kisha, unaweza kugundua kwamba tofauti na Simeoni, Zabuloni, Isakari, Asheri, Naftali, na Dani ambao hawajatajwa sana katika Sura ya 19, Hapa kuna safari nilizozitaja muda mfupi uliopita. Tutakapoanza kuzungumzia maeneo haya mahususi ambapo haya yalitokea, tutarudi na kuyapitia tena.

Kwa hivyo, sitaingia katika hali ya kijiografia ya kisiasa inayosababisha kila moja ya uvamizi huu hivi sasa. Ninachotaka uone ni kutajwa kwa majina. Una mfalme wa Syria.

Jina lake ni Ben-Hadadi. Ameitwa na mfalme wa Yuda. Na anafanya nini? Anatumia jeshi katika kile ambacho wakati huo kilikuwa ufalme wa kaskazini.

Hiyo ni Israeli. Orodha inayofuata ya majina inaweza isiwe na maana kubwa kwako bado. Hatimaye, kwa sababu Eon, Dan, Abba Beit Ma'akha, Kinneret yote, nchi yote ya Naftali, inamaanisha kwamba eneo hili limechaguliwa moja baada ya jingine.

Kuna mji, mji mwingine, mji mwingine, na eneo lote linamezwa na chombo cha kisiasa cha Syria chini ya Ben-Hadad wakati huo. Kiko katika mstari wa usafiri. Aina hiyo hiyo ya mstari wa usafiri inatoka sehemu ya kaskazini ya nchi; angalia majina tena.

Eon, Abba Beit Ma'akha, na sasa mambo yanazidi kuwa mabaya. Haya ni majina yenye umuhimu zaidi, na yote yanaishia na nchi yote ya Naftali. Nchi ya Naftali ilikuwa urithi wa kikabila, ambao uko kaskazini na magharibi mwa Bahari ya Galilaya.

Kwa hivyo jamaa huyu anayelitwa Tiglath-Pileser, ambaye ni mfalme wa Ashuru na Mesopotamia, kwa kweli anaweka eneo hilo lote chini ya utawala na utawala wake. Naam, hebu tuangalie baadhi ya maandishi yasiyo ya kibiblia, na haya, bila shaka, yataingiliana na utafiti wetu wa akiolojia. Tuna aina hiyo hiyo ya mambo yanayotoka katika majarida ya safari za Misri.

Tumeona hilo wapi hapo awali? Pia tuna mfano mmoja tu wa papyrus ya fasihi, jamaa anayelitwa Sinui, ambayo inavutia sana. Inaelezea safari yake katika eneo la Kanaani. Tuna maandishi ya kulaani, ambayo ni maneno ya ajabu, lakini kwa wale ambao wanataka kwenda kuangalia kamusi yenu ya Google, haya ni maandishi yanayotamka laana.

Wanatamka laana kwa maadui wa mtu fulani anayeunda hati hiyo, nami ninatumia hati iliyoandikwa kwa nukuu. Utaona picha zao muda mfupi baadaye. Na pengine moja ambayo inaweza kuwa inajulikana zaidi, kuna mahali panapoitwa El Amarna ambapo mfululizo mzima wa herufi umepatikana.

Nitasema mengi zaidi kuhusu hilo pia tunapozungumzia kuhusu miji moja moja katika nchi ya Kanaani iliyokuwa ikituma barua hizi kwa farao huko Misri ambaye, akilini mwao, hakuwa akifanya kile alichopaswa kufanya katika kusimamia nchi hiyo kwa ustawi wao. Naam, hapa kuna mfano mmoja tu wa orodha ya safari. Thutmose III, labda mshindi muhimu zaidi wa Misri, ikiwa utafanya, alikuwa mwanajeshi.

Tuna kumbukumbu kadhaa za mambo aliyofanya, baadhi yake yakitokea Kanaani. Yuko katika miaka ya 1400 KK, karne ya 15, na kila moja ya maumbo haya madogo ya mviringo yenye kichwa juu yake, na ni katuni, na ina jina la mahali ambapo ameshinda, na inapanda juu. Angalia kuna idadi kubwa ya watu ambao wameingia chini ya utawala wake.

Kwenye jopo hili, kuna picha kubwa akichukua vifaa vyake vya kivita. Maandishi ya mauaji, seti mbili tofauti. Mojawapo, seti moja, yaliweka majina haya, laana juu ya ng'ombe dume.

Wangetaja jina la mtu. Kisha, bila shaka, kama ungevunja ng'ombe huyu, ilikuwa ishara, kama kitu cha kichawi cha kuvunja nguvu ya adui huyo. Hizi zinatoka, kama unavyoona, katikati ya karne ya 19 KK, na Yerusalemu imetajwa katika hii maalum.

Mtindo mwingine ulikuwa kutengeneza sanamu ndogo za terracotta. Utaona hizi zimeiva kidogo katika umbo, lakini kwa kweli ulikuwa na kichwa. Kichwa hicho kinafanana na vichwa ulivyoviona kwenye orodha ya Thutmose kwa kiasi fulani, lakini ungekuwa na laana, tena, iliyotamkwa, na vyote hivi vinasaidia kwa sababu vinaorodhesha maeneo.

Ndiyo maana zinasaidia. Tunasoma jiografia kwa sasa. Kumbukumbu zilizopatikana Amarna ni mfano mmoja kati ya nyingi.

ANET inawakilisha Maandishi ya Kale ya Mashariki ya Karibu, kitabu cha kitamaduni sana kinachokusanya mambo mengi sana. Hizo ndizo nambari za kurasa hapo, lakini hiki maalum katika maandishi ya kikabari kinataja mahali hapo, Hebron au Hebroni. Yote hayo yanatusaidia sana.

Maandiko machache zaidi ya kibiblia, nami nayaandika haya si kwa sababu ni ya kijiografia hasa. Unaweza kusoma sentensi hiyo ya dhahabu vizuri kama niwezavyo, lakini kwa kweli yanathibitisha matukio ya kibiblia katika miktadha hiyo ya kijiografia ambapo matukio hayo yalitokea. Kutoka Ashuru, tuna Shalmaneser III, ambaye atatengeneza nguzo, jiwe lililosimama, kimsingi, linalozungumzia jinsi alivyomshinda Yehu na kumfanya alipe ushuru.

Kwa kweli kuna picha ya Yehu akiinama mbele ya Shalmaneser. Wale ambao huenda kwenye Jumba la Makumbusho la Uingereza wanaweza kuiona hapo. Kutoka Transjordan, tuna kitu kinachoitwa nguzo ya Mesha, ambayo ni ya Mfalme Mesha.

Cha kufurahisha ni kwamba, jina hilo linatajwa katika rekodi katika Kings, kwa hivyo huo ni uthibitisho. Kisha, nitasema mengi zaidi kuhusu maandishi ya Tel Dan baadaye. Dan, sawa, ikiwa unakumbuka orodha hiyo, orodha hiyo ya safari, orodha hiyo ya uvamizi, Dan alikuwa mmoja wa wale waliochukuliwa, kwa hivyo huo ni mji ulioko kaskazini.

Kama ilivyotokea, maandishi haya maalum yanatoka kwa mtu ambaye alikuwa akitawala Syria au Aramu, na anajisifu kuhusu ukweli kwamba amemwangamiza, vema, mfalme wa kaskazini, na hili ndilo jambo muhimu, Nyumba ya Daudi. Tutarudi pia kwa hilo. Picha tu ya nguzo ya Mesha.

Hii ina historia ya kuvutia. Ilipatikana katika miaka ya 1800. Kwa kusikitisha, watu walioishi mahali ilipopatikana walikuwa na shaka kubwa kuhusu watu waliokuja kuipata, na kwa hivyo waliivunja.

Tuna aina fulani ya plasta iliyotengenezwa kwa plasta. Iko kwenye jumba la makumbusho huko Amman, Jordan. Unaweza kuona hilo.

Hapa kuna picha ya maandishi ya Tel Dan, na tena, inataja kuuawa kwa, na vitu hivyo kwenye mabano, kwa njia, ndivyo tunavyopata mapumziko, lakini unapoweka pamoja sehemu ya mwisho ya jina, Ram, mwana wa mfalme wa Israeli, unaweza kupata wazo kwamba labda ni Yehoram, na kisha ikiwa una mwana wa mfalme wa Nyumba ya Daudi, huyo labda ni Ahazia. Sasa, bila shaka, hii ni marejeleo ya kuvutia kwa sababu una mfalme wa Shamu au mfalme wa Shamu akisema kwamba aliwaangusha hawa watu wawili tunaposoma maandishi ya Biblia katika 2 Wafalme 9 na 10. Ni Yehu ambaye amewamaliza.

Vyanzo vichache tu vya ziada nchini. Kipande cha udongo ni nini? Swali zuri. Ni kipande kidogo cha udongo.

Ufinyanzi uko kila mahali. Ufinyanzi uliovunjika uko kila mahali zaidi huko, lakini unaonekana kuwa mzuri sana kwa kuandika maelezo madogo juu yake, na kwa hivyo una vigae, vipande vya vyungu vilivyovunjika, ambavyo wakati mwingine hupatikana vikiwa na maandishi juu yake. Mimi huwa naviita maelezo ya baada ya wakati wake ya zamani, ikiwa hiyo itakusaidia kidogo kwa sababu ni kitu kidogo tu kuandika maelezo kutoka mahali panapoitwa Samaria.

Tutaona hapo baadaye. Baadhi ya vipande vya udongo vinaonekana hivi. Kuna vipini zaidi vya mitungi ya udongo.

Mtungi hutumika kubeba vitu vya kila aina, mafuta, ngano, n.k., na wakati mwingine vipini hivi vya mitungi vilikuwa na alama za mihuri ya kifalme au alama za mihuri tu. Tuna kutoka mahali panapoitwa Lakishi, ambapo tutapitia tena baadaye, vipande vingi zaidi vikizungumzia nyakati ngumu za watu waliokuwa huko, na kisha Aradi, kitu kama hicho hicho, vipande kutoka kwa watu waliokuwa wakilinda eneo hilo huko Negev. Tena, tutazungumzia maeneo baadaye.

Uandishi maarufu wa Siloamu unapatikana katika kitu tunachokiita Handaki la Hezekia. Tutashughulika na Handaki la Hezekia tunapozungumzia jiografia ya Yerusalemu, lakini hii inaelezea jinsi hilo lilivyotengenezwa, na bila shaka, ni aina ya kitu cha kuvutia sana. Hapa kuna ukaribu kidogo wa kipande hicho cha udongo, na ili tu uone kwamba alfabeti ya Kiebrania, kwa wale wanaosoma Kiebrania, mnaijua hii.

Hili ni la Kiebrania cha Kale, na hivi ndivyo linavyolingana na alfabeti tunayojua. Hilo linavutia kwa sababu hilo ndilo jina la Mungu pale pale kwenye kijikaratasi hicho.

Naam, tumepitia nchi nzima, muhtasari wa maandishi, muhtasari wa aina za maandishi, na sasa tuangalie kwa haraka sana toponimia au utafiti wa majina ya mahali.

Hii ni picha, si picha, ni taswira ya mchoro wa mmoja wa wanajiografia maarufu wa kihistoria kutoka miaka ya 1800, Edward Robinson. Kazi ya juzuu tatu inayoelezea safari zake kupitia nchi hii. Ilikuwa usomaji wa kuvutia, lakini alikuwa miongoni mwa watu jasiri ambao, katika miaka ya 1800 na katikati ya miaka ya 1800, walianzisha biashara hii ya utafiti wa majina ya maeneo, wakiyalinganisha na maandishi ya Biblia.

Sasa, inafanyaje kazi? Naam, maandishi ya kibiblia yaliyoandikwa kwa Kiebrania, ambayo tuliyaangalia muda mfupi uliopita, yana mwendelezo wa lugha kwa sababu, kama alivyokuwa hapo miaka ya 1800, Kiarabu kilikuwa kikizungumzwa. Ni familia moja ya lugha. Kuna majina ambayo yanafanana sana, yakitoka Kiebrania hadi Kiarabu.

Baadaye, tutashughulikia mifano kadhaa ya hilo. Ili kuwe na mwendelezo unaoonekana katika mwendelezo huo wa lugha, lazima uwe na mwendelezo wa chanzo cha maji kwa sababu, mahali hapo, huegesi tu eneo lako popote unapotaka kuwa. Lazima uishi karibu na chanzo cha maji, iwe ni chemchemi au kisima kinachoweza kuchimbwa.

Vivyo hivyo, kadri miji hii ilivyoendelea kwa karne nyingi, ilibidi iwe na uwezo wa kujitetea kwa kiasi. Na kwa hivyo, Robinson na wengine walipokuwa wakitafuta hizi, walitafuta vijiji ambavyo vilikuwa karibu na chemchemi, haswa katika eneo la vilima. Tutaona tena kwa nini hiyo ni kweli.

Walitafuta miji iliyokuwa na aina fulani ya eneo linaloweza kutetewa, labda mabonde yanayowazunguka au kitu kama hicho. Pia walitafuta mambo ambayo yangeendana na jiografia iliyoelezwa katika maandishi. Tutaona baadhi ya njia zinazofanya kazi tunapoendelea na masomo yetu maalum ya kikanda.

Na hatimaye, kadiri walivyoweza, na hili linatokea zaidi sasa katika karne iliyopita hivi, tazama ni aina gani ya data iliyopo katika tafiti za akiolojia zinazosaidia kuthibitisha mambo haya. Kuna kanuni nyingi katika suala la kushughulikia masuala ya lugha, ambazo hatutazizungumzia kwa sasa. Kwa hivyo, hizo ni mada tatu za akiolojia ambazo tutajadili katika hotuba inayofuata.

Hii inahitimisha hotuba ya kwanza, Utangulizi wa Nidhamu ya Jumla ya Jiografia ya Kihistoria pamoja na Ahadi ya Akiolojia Itakayokuja.

Huyu ni Dkt. Elaine Phillips katika mafundisho yake kuhusu Utangulizi wa Masomo ya Biblia. Hii ni kipindi cha 1, Utangulizi wa Jiografia ya Kihistoria.